

Отримано: 17 грудня 2020 р.

Прорецензовано: 21 грудня 2020 р.

Прийнято до друку: 21 грудня 2020 р.

e-mail: zasiekina.larisa@vnu.edu.ua

DOI: 10.25264/2415-7384-2021-12-41-45

Засєкіна Л. В. Академічна доброчесність, якість освіти та якість життя студентів в умовах дистанційного навчання під час COVID-19. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»* : науковий журнал. Острогор : Вид-во НаУОА, січень 2021. № 12. С. 41–45.

УДК 159.922.8-057.87:378.01842]616.9-036.22

Засєкіна Лариса Володимирівна,*доктор психологічних наук, професор,**проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці**Волинського національного університету імені Лесі Українки*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ЯКІСТЬ ОСВІТИ ТА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС COVID-19

Мета дослідження – теоретико-емпіричне вивчення функційних труднощів студентів у період пандемії, а також їхнього ставлення до потреби дотримуватися принципів академічної доброчесності в умовах дистанційного чи змішаного навчання. У дослідженні використано опитувальник для діагностики функційних труднощів М. Шіффа та ін. й опитувальник для визначення академічної недоброчесної поведінки у студентів в умовах карантинних обмежень Б. Шварца та ін. Результати дослідження свідчать про те, що найбільші труднощі студентів пов'язані зі здоров'ям, які породжують переважно страх інфікування. Серед найбільш прийнятних ситуацій із порушення академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання студенти вважають використання книги під час іспиту, подання одного й того ж самого завдання з двох різних дисциплін, а також порушення умов винятково самостійної роботи.

Ключові слова: академічна доброчесність, якість життя, функційні труднощі, якість освіти, дистанційне навчання, студенти, COVID-19.

Larysa V. Zasiiekina,*doctor of Psychological Sciences, professor,**vice-rector for Scientific, Pedagogical Work and**International Cooperation, Volyn National University named after Lesia Ukrainka*

ACADEMIC INTEGRITY, QUALITY OF EDUCATION AND QUALITY OF LIFE IN STUDENTS UNDER DISTANT LEARNING DURING COVID-19 PANDEMIC

The study aims to examine quality of life aligned with functional difficulties among students under distant and blended learning during COVID-19 pandemic. The particular focus has been given to challenges related to academic integrity and quality of education at Higher Education Institutions (HEIs). The approval letter to recruit the participants through Students Union at Lesya Ukrainka Volyn National University (LUVNU) was obtained from Ethical Committee at LUVNU. 554 students, females 67,4%, average age 20,93 (SD = 3,29), 74,0 % undergraduate students, 88,4 % students from humanities and social sciences were recruited. Academic Integrity Questionnaire (Schwartz, Tatum, & Hageman, 2013), and, COVID-related functional difficulties and stress associated with exposure to COVID-19 (Schiff, Zasiiekina, Pat-Horenczyk, & Benbenishty, 2020) have been used.

The study applied the cross sectional, between subjects design utilizing the independent variables of health-related difficulties, learning-related difficulties and loneliness-related difficulties aligned with forced social isolation during pandemic, and fear to be infected for multiple regression analysis. The results in this study indicate that the main students' concern is associated with health-related difficulties. The only one independent significant predictor of students' fear to be infected is health-related difficulties, although all dependent variables taken together (health-related difficulties, learning-related difficulties and loneliness-related difficulties) are robust predictors of students' fear to be infected. The most acceptable situations for students in terms of dishonest behaviour are situations of collaborating on lab report when instructed not to; submitting same paper for two classes; purchasing and downloading a paper from online sources. The next study, therefore, moves on to discuss the main instruments for developing academic integrity and quality of education under distant and blended learning at HEIs.

Key words: academic integrity, quality of life, functional difficulties, quality of education, distant learning, students, COVID-19.

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19 як новий вид загрози значною мірою змінила стиль життя людей та функціонування різних сфер суспільства, зокрема й академічної царини. Найбільш уживаним терміном дедалі частіше стає нове слово «локдаун», яке в червні 2020 року зафіксовано в пошуковій системі «Гугл» понад 2,5 млн разів [8]. Дедалі більше вчені наголошують на значних психологічних наслідках пандемії для найбільш уразливих груп населення, зокрема осіб літнього віку, пацієнтів із хронічними захворюваннями та професійних груп, які безпосереднього працюють із COVID-19: медпраців-

ників, служб невідкладної та швидкої допомоги та ін. [6]. Водночас дедалі частіше згадують про порушення психічного здоров'я в різних групах населення, передусім, тривожні розлади й депресію, як тих осіб, що мали COVID-19, так і тих, хто під впливом негативного медійного простору хвилюється щодо захворювання [8].

Дослідивши емоційний дистрес представників дванадцяти країн, М. Пломєка та ін. дійшли висновку про те, що існують конкретні чинники, які зумовлюють зони ризику у сфері психічного здоров'я в умовах пандемії [6]. До такої зони належать представниці жіночої статі, особи із психічними розладами, наявність попереднього травматичного досвіду, тоді як оптимізм, розвинені соціальні зв'язки та відчуття належності до групи, здатність висловлювати свої переживання в колі родини значно зменшують ризик виникнення психологічних наслідків COVID-19. Попри те, що проблеми психічного здоров'я під час карантинних обмежень привертають увагу вчених, вплив пандемії на академічне життя студентів не отримує достатнього висвітлення в літературі. Насамперед тому, що студенти, на думку деяких учених, не належать до вразливої групи населення.

Однак варто визнати, що студенти в період пандемії стикнулися зі значними викликами, адже змінилися умови навчання в діапазоні від дистанційного до змішаного. Окрім того, більшість студентів, що працюють, утратила свій дохід через вимушене безробіття, змінила умови проживання, повернувшись із університетських містечок до батьків, зазнала наслідків вимушеної соціальної ізоляції та втрати соціальних зв'язків, відчула переживання за здоров'я своїх батьків і старших родичів, які перебувають у групі підвищеного ризику. Можна припустити, що ці переживання загострюються з наближенням екзаменаційної сесії, адже якість освіти в умовах дистанційного й змішаного навчання зазнає суттєвих змін, а принципи академічної доброчесності, які активно впроваджують українські ЗВО, також набувають нових контурів під час карантинних обмежень в освіті.

Мета запропонованого дослідження – теоретико-емпіричне вивчення якості життя студентів, зумовленої функційними труднощами в різних сферах, у період віддаленого навчання в передекзменаційний період, а також ставлення студентів до потреби дотримуватися принципів академічної доброчесності в умовах дистанційного чи змішаного освітнього процесу. Дослідження виконано в межах проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти», який активно реалізують у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (ВНУ імені Лесі Українки) під координуванням Американських рад із міжнародної освіти.

Виклад основного матеріалу. В умовах пандемії вітчизняні ЗВО подібно до всіх університетів світу змушені перейти на умови дистанційного й змішаного навчання. Тому питання якості освіти й потреби дотримуватися принципів академічної доброчесності привертає увагу вчених, що особливо актуально для України, адже вітчизняні університети лише почали активно впроваджувати ці принципи. На противагу міфам про поширення недоброчесної поведінки в умовах дистанційного навчання, результати досліджень із цієї проблеми свідчать про те, що в умовах онлайн-навчання недоброчесність серед студентів поширена значно менше, ніж в умовах офлайн [2]. Можливим поясненням такої ситуації є те, що дистанційні курси обирають старші студенти, які свідомо прийшли на навчання, аби підвищити свої компетенції. Такі студенти спрямовані не на отримання високих оцінок, а на розвиток умінь і навичок у конкретній галузі. Як зазначає С. Ітон, вимушений терміновий перехід на дистанційне навчання в умовах COVID-19 значно відрізняється за своїм змістом із планомірним упровадженням дистанційної освіти та онлайн-модулів, які давно впроваджують в університетах [2]. Адже останні мають поступовий характер, супроводжуються планомірним навчанням професорсько-викладацького складу та впровадженням цілісної політики дотримання академічної доброчесності. Вимушений терміновий перехід на дистанційне навчання в умовах пандемії має значні труднощі, вирізняється неготовністю викладачів використовувати технічні інструменти для такого навчання, а також нестачею ресурсів у самих університетах, щоб технічно забезпечити потрібні умови для дистанційного навчання. У ВНУ імені Лесі Українки є необхідні платформи для такого навчання: Microsoft Office 365, Moodle. Водночас потрібен час для того, щоб усі викладачі оволоділи вміннями, як їх використовувати, аби забезпечити якість освіти й дотримання принципів академічної доброчесності. Окрім того, використання цих платформ для проведення іспитів також передбачає технічний супровід.

У контексті нашого дослідження важливо встановити позитивний кореляційний зв'язок між показниками емоційного дистресу в студентів під час екзаменаційної сесії та схильності до академічно недоброчесної поведінки [5]. Результати останніх досліджень студентів у Східній Європі з допомогою шкали страху, пов'язаного із COVID-19 (Fear of COVID-19 Scale), свідчать про те, що студенти мають підвищені показники страху щодо можливості заразитися і мати негативні наслідки для здоров'я, водночас у студентів Росії ці показники вищі, ніж у студентів Білорусі [7]. Проте результати іншого дослідження В. Грищенко та ін. доводять відсутність значущих відмінностей за шкалою страху у студентів Росії та Білорусі, водночас перші мають вищі показники за шкалою депресії, виснаження та злості [1]. Найбільші труднощі студентів, за результатами цього дослідження, пов'язані з вимушеною соціальною ізоляцією.

Результати дослідження, проведеного з 540 українськими студентами за допомогою опитувальника ефективності дистанційного навчання, пов'язаного з COVID-19 (Covid-19 Distance Learning Questionnaire), свідчать про те, що понад 70% студентів в Україні користуються платформою Google Classroom – найбільший відсоток із-поміж опитаних; 44% та 20% витрачають 2–4 години або до 2 годин щоденно на дистанційне навчання; 95,1% віддають перевагу електронним книжкам; 45,5% студентів найбільшими труднощами вважають обмежений доступ до інтернету, тоді як 37,2% не мають сучасного комп'ютерного обладнання [4]. Результати дослідження М. Шіфф, Л. Засєкіної та ін., які досліджували психологічні наслідки COVID-19 серед студентів України й Ізраїлю, свідчать про те, що найбільші переживання молодих людей пов'язані зі здоров'ям членів їхньої родини, водночас ступінь переживання цих труднощів у жінок вищий порівняно з чоловіками [6].

Методи й організація дослідження. Дослідження тривало відповідно до рішення Комітету з етики наукових досліджень Волинського національного університету імені Лесі Українки. У ньому взяло участь 656 студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки, водночас 102 студенти не дали відповіді на всі запитання, відповідно вони були видалені із загальної вибірки, яка остаточно становила 554 особи. 67,4 % вибірки – представниці жіночої статі, середній вік – 20,93 (SD=3,29), 74,0% – студенти бакалаврату, 88,4% навчалися на гуманітарних і суспільних спеціальностях. У дослідженні було використано опитувальник для діагностики функційних труднощів (труднощі, пов'язані зі здоров'ям членів сім'ї, з власним здоров'ям, дистанційним навчанням, навчальними завданнями, фінансовим становищем, самотністю та нудьгою) і тривоги студентів щодо можливості інфікуватися, розроблений спільно з ученими Єрусалимського університету [6]. Опитувальник має високий показник внутрішньої узгодженості (альфа Кронбаха = 0,83). Також у дослідженні використано опитувальник для визначення академічної недоброчесної поведінки у студентів в умовах карантинних обмежень, який розробили й апробували Б. Шварц та ін. [9] Опитувальник містить 8 академічних ситуацій (здати одне й те ж саме завдання з двох різних дисциплін; спільно з іншими студентами працювати над завданням, яке було призначено винятково для самостійної роботи; використовувати книгу під час іспиту, коли це суворо заборонено; позначити своє ім'я на чужій роботі; підглядати на відповіді іншого студента під час іспиту; використовувати мобільний телефон для списування під час іспиту; замовити виконання завдання іншим фахівцям; сфабрикувати дані у випускній роботі), які студенти повинні оцінити за 5-бальною шкалою, де 0 – цілком незгідний, 4 – цілком згідний.

Результати дослідження. Результати дослідження свідчать про те, що найбільші труднощі студентів пов'язані з дистанційним навчанням, здоров'ям і самотністю (див. табл. 1).

Таблиця 1

Описова статистика показників функційних труднощів у студентів під час COVID-19 (n=554)

№ з/п	Труднощі	Мінімальне значення	Максимальне значення	Середнє значення (стандартне відхилення)
1	Пов'язані з дистанційним навчанням	3,00	14,00	8,44 (2,87)
2	Пов'язані зі здоров'ям	4,00	18,00	12,52 (2,84)
3	Пов'язані із самотністю	2,00	8,00	4,41 (1,93)
4	Пов'язані з навчальним завданням	1	6	1,95 (1,02)
5	Пов'язані з фінансовим становищем	1,00	8,00	1,48 (1,11)
6	Пов'язані зі здоров'ям членів сім'ї	1,00	9,00	2,00 (0,91)
7	Пов'язані з нудьгою	1	6	1,11 (1,06)

Як видно з таблиці, найбільші труднощі, на думку студентів, пов'язані зі станом власного здоров'я і умовами дистанційного навчання. На це вказують і результати регресійного аналізу, де залежною змінною слугувала тривога бути інфікованим, а незалежними змінними: труднощі, пов'язані з дистанційним навчанням, власним здоров'ям і самотністю. Припущення щодо лінійного зв'язку між даними, однорідності, автокореляції залишків першого порядку (Durbin Watson $d=1,87$), пропорцію варіації змінних (середній показник толерантності= $0,821 > 0,1$, і $VIF=1,219$, отже, $1 < VIF < 10$), потрібні для здійснення регресійного аналізу, підтверджено. Результати регресійного аналізу відображають, що сукупно труднощі, пов'язані зі здоров'ям, дистанційним навчанням і самотністю, є значущим предиктором труднощів $R \text{ adj.} = 0,338$, $F=69,834$, $p < 0,001$ (див. табл. 2).

Таблиця 2

Лінійна модель регресії видів функційних труднощів та тривоги щодо можливості інфікуватися

Змінні	B	b	95%CI	t	p
Труднощі, пов'язані з дистанційним навчанням	0,035	0,023	[-0,930; 0,163]	0,535	0,593
Труднощі, пов'язані зі здоров'ям	0,891	0,064	[0,765; 1,016]	13,950	<0,001
Труднощі, пов'язані із самотністю	0,014	0,006	[-0,181; 0,208]	0,139	0,890

Водночас лише труднощі, пов'язані зі здоров'ям, – єдиний значущий незалежний предиктор тривоги студентів щодо можливості інфікуватися під час поширення COVID-19. Таким чином, пріоритетним для студентів залишається власне здоров'я, що природно в період пандемії.

Іншим важливим завданням нашого дослідження було визначити ставлення студентів до можливостей порушення академічної доброчесності в умовах дистанційного й змішаного навчання під час пандемії. Важливо, що дослідження тривало в період, максимально наближений до екзаменаційної сесії, що, як зазначено вище, може підвищувати ймовірність порушення академічної доброчесності. Дані описової статистики показників ставлення студентів до ситуацій порушення академічної доброчесності під час дистанційного навчання в період COVID-19 наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Описова статистика показників ставлення студентів до ситуацій порушення академічної доброчесності під час дистанційного навчання в період пандемії COVID-19 (n=554)

№ з/п	Ситуації порушення академічної доброчесності	Мінімальне значення	Максимальне значення	Середнє значення (стандартне відхилення)
1	Одне й те ж саме завдання з двох різних дисциплін	0,00	4,00	1,32 (1,21)
2	Порушення самостійної роботи	0,00	4,00	1,50 (1,10)
3	Використання книги під час іспиту	0,00	4,00	0,95 (1,29)
4	Позначення свого імені на чужій роботі	0,00	3,00	0,32 (0,72)
5	Використання відповідей іншого студента під час іспиту	0,00	3,00	0,86 (0,89)
6	Використання мобільного телефона під час іспиту	0,00	3,00	0,82 (0,96)
7	Замовлення виконання завдання іншим фахівцям	0,00	3,00	1,05 (0,99)
8	Сфабрикувати дані у випускній роботі	0,00	2,00	0,45 (0,74)

Як видно з таблиці 3, середньогрупові значення ставлення студентів до ситуацій порушення академічної доброчесності за 5-бальною шкалою, де 0 – цілком незгідний, 4 – цілком згідний, переважно низькі. Отже, студенти негативно оцінюють ситуації недоброчесної поведінки. Водночас найвищі значення, які виражають прийняття цих тверджень, мають ситуації несамостійного виконання роботи, яка має винятково самостійний характер, ситуації, коли одне й те ж саме завдання можна подати для зарахування з різних дисциплін, а також замовити виконання завдання іншим особам. Навпаки, найбільш категорично студенти ставляться до такої ситуації, як фабрикування даних під час виконання випускної роботи.

Рис. 1. Ставлення студентів до порушення академічної доброчесності під час дистанційного та змішаного навчання

Як видно з рисунка 1, є лише три ситуації порушення академічної доброчесності, з якими студенти *цілком погоджуються*, хоча й відсоток таких студентів незначний. До таких ситуацій належать викорис-

тання книги під час іспиту (9,5% студентів цілком погоджуються з цією поведінкою), подання одного й того ж самого завдання з двох різних дисциплін (4,5% студентів цілком погоджуються з цією поведінкою), а також спільне виконання з іншими студентами завдання (4,5% студентів цілком погоджуються з цією поведінкою), яке було призначено винятково для самостійної роботи. Водночас найбільший відсоток студентів вважає неприпустимим (дали відповідь *цілком не погоджуюся*) позначати своє ім'я на чужій роботі (76,20%) та сфабрикувати дані у випускній роботі (71,40%).

Отже, студенти по-різному ставляться до ситуацій порушення академічної доброчесності в умовах дистанційного та змішаного навчання. Результати індивідуальних бесід зі студентами свідчать про те, що на порушення академічної доброчесності впливає не так форма навчання: дистанційна чи змішана, як ситуація стресу, яка загострюється під час іспитів. Ці дані узгоджуються з результатами інших досліджень [4].

До основних шляхів зменшення порушення недоброчесної поведінки студентів під час дистанційного навчання належить вироблення інструментарію для інституційного аналізу розвитку культури академічної доброчесності, а також вироблення й реалізація ефективних управлінських рішень із культури розвитку академічної доброчесності. Водночас, як свідчать результати досліджень, ця культура не залежить від розміру закладу чи його спеціалізації, а зумовлена цілеспрямованою політикою розвитку академічної доброчесності у ЗВО. М. Ланієр зазначає, що на рівні університету потрібно провести просвітницьку роботу щодо академічної доброчесності, залучати студентів до ухвалення кодексу з академічної доброчесності, обговорювати переваги використання цього принципу в освітньому процесі [3]. Також важливі внутрішні інституційні норми і відповідні нормативні документи, наявність ресурсів в університеті впроваджувати ці принципи (наприклад, фізичний і віртуальний простір для академічної доброчесності, комп'ютерні програми для перевірки ступеня оригінальності тексту, під'єднані до світової системи Turnitin), зворотний зв'язок від студентів щодо дотримання принципів доброчесності, запобігання та виявлення плагіату. На рівні індивідуального впровадження надзвичайно важливо використовувати індивідуальний підхід у формулюванні навчальних завдань для студентів, виконання яких потребує творчості й оригінальності.

Література:

1. Gritsenko, V., Skugarevsky, O., Konstantinov, V., Khamenka, N., Marinova, T., Reznik, A., & Isralowitz, R. (2020). COVID 19 Fear, Stress, Anxiety, and Substance Use Among Russian and Belarusian University Students. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2020. № 1.
2. Eaton, S. E. Academic integrity during COVID-19: Reflections from the University of Calgary. 2020.
3. Lanier, M. M. Academic integrity and distance learning. *Journal of criminal justice education*. 2006. Т. 17, № 2. P. 244-261.
4. Nenko, Y., Kybalna, N., & Snisarenko, Y. The COVID-19 Distance Learning: Insight from Ukrainian students. *Revista Brasileira de Educação do Campo*. 2020. № 5. P. e8925-e8925.
5. McCabe, J. M. *Connecting in college: How friendship networks matter for academic and social success*. University of Chicago Press. 2016.
6. Płomecka, M., Jawaid, A., Radziński, P., & Baranczuk, Z. Mental health impact of COVID-19: A global study of risk and resilience factors. 2020. medRxiv. <https://doi.org/10.31234/osf.io/zj6b4>
7. Reznik, A., Gritsenko, V., Konstantinov, V., Khamenka, N., & Isralowitz, R. COVID-19 fear in Eastern Europe: Validation of the Fear of COVID-19 Scale. *International journal of mental health and addiction*. 2020. № 1.
8. Schiff, M., Zasiékina, L., Pat-Horenczyk, R., & Benbenishty, R. COVID-Related Functional Difficulties and Concerns Among University Students During COVID-19 Pandemic: A Binational Perspective. *Journal of community health*. October, 2020. P. 1–9.
9. Schwartz, B. M., Tatum, H. E., & Hageman, M. C. College students' perceptions of and responses to cheating at traditional, modified, and non-honor system institutions. *Ethics & Behavior*. 2013. Т. 23. № (6). P. 463–476.